

PUL-KREDİT VƏ FİSKAL SİYASƏTİN QARŞILIQLI ƏLAQƏLƏRİNİN TƏDQIQAT ÜSULLARI

Murad Teymur oğlu Məmmədzaadə
Azərbaycan Kooperasiya Universiteti
E-mail: mammadzadamurad212@gmail.com

İnflyasiyanın hədəflənməsi siyasətinə keçid ümumi qiymət səviyyəsinin dinamikası üçün Mərkəzi Bankın məsuliyyətini öz üzərinə götürür. Bununla belə, hökumətin fiskal siyasəti həyata keçirən hərəkətləri mərkəzi bankın inflyasiya hədəfinə çatmasını çətinləşdirə bilər. Bu baxımdan, pul-kredit və fiskal siyasətin qarşılıqlı əlaqəsi yollarının öyrənilməsi mühüm praktiki vəzifədir. Məqalədə həm nəzəri, həm də empirik tədqiqatlarda fiskal və pul siyasətinin qarşılıqlı təsirinin modelləşdirilməsinə əsas yanaşmaların icmal təqdim olunur: məhsul istehsalı ilə inflyasiya arasında seçim problemi, dövlət borcunun və inflyasiya səviyyəsinin davamlılığı, pul siyasəti rejiminin aktivdən passivə dəyişməsi və s. Qeyd olunur ki, fiskal və pul siyasəti birlikdə sosial-iqtisadi inkişafa güclü təsir alətlərini təşkil edir. Bu baxımdan makroiqtisadi siyasətin bütün elementlərinin, ilk növbədə fiskal və pul-kredit siyasətinin istiqamətlərinin və məqsədlərinin uzlaşdırılması onun səmərəliliyinin artırılmasının mühüm şərtidir. Məqalədə göstərilir ki, fiskal və pul siyasətinin son məqsədi nə qiymət sabitliyi, nə milli valyutanın sabitliyi, nə də kəsirsiz büdcə olmamalıdır. Bu parametrlər aralıq və ya instrumental məqsədlər təşkil edir. Fiskal və pul siyasətinin strateji məqsədi makroiqtisadi siyasətin ümumi məqsədi ilə-ictimai rifahın maksimuma çatdırılması, dayanıqlı sosial-iqtisadi inkişafın təmin edilməsi, cəmiyyətin həyat səviyyəsinin və keyfiyyətinin yüksəldilməsi. müəyyən edilir.

***Açar sözlər:** maliyyə, büdcə kəsiri, inflyasiya, aktiv pul siyasəti, passiv pul siyasəti, Markovun keçid modeli*

GİRİŞ

Hazırda İnflyasiyanın hədəflənməsi məşhur pul-kredit siyasəti rejimidir. 2016-cı ildə 30-dan çox ölkə pul siyasətinin bu rejimindən istifadə etmişdir. Mərkəzi Bank faiz dərəcəsinə nəzarət etməklə iqtisadi agentlərin qərarlarına və son nəticədə inflyasiya dərəcəsinə təsir göstərir. Bununla belə, monetar üsulla prioritet məqsədə çatmaq yolunda müxtəlif çətinliklər yarana bilər. Bunlardan biri də hökumətin inflyasiya hədəfinə çatmağa uyğun olmayan fiskal siyasətidir. Beləliklə, fiskal və monetar alətlər arasında qarşılıqlı əlaqə yollarının nəzərdən keçirilməsi dövlətin iqtisadi siyasətinin aparılması, habelə bunun hansı nəticələrə gətirib çıxara biləcəyi aktual məsələlərdən biridir.

ƏSAS HİSSƏ

1.Fiskal və pul-kredit siyasətinin qarşılıqlı əlaqəsinin nəzəri aspektləri

Müasir sosial-iqtisadi inkişafda fiskal və pul siyasətinin funksional səmərəliliyinin artırılması iqtisadi nəzəriyyə və təcrübənin fundamental problemlərindən biridir. Ənənəvi olaraq, fiskal və pul siyasətinin iqtisadiyyata təsirinin qiymətləndirilməsi neoklassik və keynsçi paradigmalardan qarşılıqlı əlaqəsi aspektindən baş verirdi. Lakin, bu sahədə elmi nəticələrin qarşılıqlı mübadiləsi prosesləri tədricən bir-birinə zidd yanaşmalar əsasında əvvəllər tamamilə təzadlı görünən anlayışların bir-birinə nüfuz etmə dərəcəsinin artmasına səbəb oldu. Son onilliklərdə fiskal və pul siyasətinin qarşılıqlı əlaqəsi ən çox tələb olunan tədqiqat proqramına çevrildi, 2000-ci illərdən etibarən fiskal və pul siyasəti alətlərinin əlaqələndirilməsi ilə bağlı mövqə getdikcə daha çox tanınmağa başladı. Fiskal və pul siyasətinin təhlilinin bir sıra istiqamətləri və onların birgə fəaliyyət imkanları formalaşdı:

-Qeyri-sabit qiymətlərlə yeni Keynsçi iqtisadi paradigma nöqtəy-nəzərindən fiskal siyasətin ekzogen və ya passiv rol ilə optimal pul siyasətinin tədqiqi [16, 17, 18]. Burada mərkəzi bankın

məqsədlərinə, alətlərinə, üstünlüklərinə və optimal davranış meyarlarına dair fərziyyələr onun müstəqilliyi və mühafizəkarlığı nöqteyi-nəzərindən təhlil edilir.

-ümumi dinamik tarazlığın yeni keynsçi modeli prizmasından müxtəlif şoklar altında fiskal və pul siyasətinin qarşılıqlı təsirinin təhlil edilir. Burada fiskal siyasətin rolu fiskal orqanlar üçün qayda şəklində, ilk növbədə avtomatik stabilizatorlar şəklində nəzərə alınır (mərkəzi bankın tam müstəqilliyi nəzərdə tutulur, dövlət rifahının qiymətləndirilməsi üzrə fiskal və pul siyasətinin müxtəlif nisbətləri, fiskal və pul siyasəti alətlərinin strateji uyğunluğu öyrənilir) [19, 20];

-fiskal və monetar orqanlar arasında qarşılıqlı əlaqənin institusional aspektlərinin dəyişməsinə əsaslanan nəzəri -oyun modellərinin istifadəsi və bu qarşılıqlı əlaqənin müxtəlif versiyalarının ictimai rifah nəzəriyyəsi baxımından qiymətləndirilməsi [21, 22].

Son maliyyə böhranı sübut etdi ki, həm inkişaf etmiş ölkələrdə, həm də maliyyə bazarları inkişaf etməkdə olan ölkələrdə monetar və fiskal orqanlar maliyyə siyasətinin səmərəli fəaliyyətini təmin edə bilmədikləri ki, bu da daha çox maliyyə proseslərinin sürətlənməsinin qloballaşması və maliyyə böhranına qarşı həssaslığın artması ilə əlaqədardır. Makroiqtisadi proseslərin sabitliyi üçün monetar və fiskal orqanların məsuliyyətinin müzakirəsi kontekstində fiskal və pul siyasətinin effektivliyi problemi xüsusilə aktuallaşıb. Mövcud vəziyyətin xüsusiyyətləri yeni imkanlar və məhdudiyyətlər nəzərə alınmaqla, prioritetlərə yenidən baxılması, fiskal və pul siyasətinin səmərəliliyinin artırılması zərurətini müəyyənləşdirdi.

Müasir iqtisadiyyatda fiskal və pul siyasətinin qarşılıqlı əlaqəsinin məntiqi ilk növbədə aşağıdakı hallarla bağlıdır:

- hökumət və mərkəzi bankın ümumi məqsədləri. Ümumi məqsəd kimi, sosial rifahın yüksəldilməsi, istehsalın həcmının artırılması, inflyasiyanın azalması, dövlət borcunun azalması və s. nəzərdə tutulur. Dövlət həm fiskal, həm də monetar tənzimləyicilərdən istifadə edərək bu məqsədlərə nail ola bilər;

- fiskal və monetar orqanların birgə məhdudiyyətlərinin olması. Belə bir məhdudiyyət, xüsusən də dövlət borcunun sabitləşdirilməsi baxımından hökumət və mərkəzi bankın integrasiya olunmuş büdcə məhdudiyyətidir, habelə məcmu tələbin tənzimlənməsi üçün öz alətlərindən istifadə edərkən hökumətlə mərkəzi bank arasında qarşılıqlı əlaqəyə ehtiyacın olmasıdır;

- fiskal və pul siyasətinin qarşılıqlı alternativlərinin formalaşması. Fiskal şoklar, pul siyasəti üçün əlçatan mümkün alternativlər toplusunu müəyyən edir. Beləliklə, diskret fiskal siyasətin həyata keçirilməsində xərclərin artması (fiskal stimulun artması) faiz dərəcələrinin artmasına, pulun dövriyyə sürətinin artmasına və şəxsi tələbin sıxışdırılmasına səbəb olur. Əgər mərkəzi bank eyni zamanda aşağı faiz dərəcələrini saxlamaq siyasəti yürüdürsə, o zaman pul kütləsini genişləndirmək məcburiyyətində qalacaq. Eyni zamanda, pul siyasəti valyuta məzənnəsinin idarə edilməsi rejimi ilə inflyasiyanın sabitləşməsi arasında seçim edərkən fiskal siyasət üçün mövcud olan uyğun alternativləri formalaşdırır.

Fiskal və pul siyasəti birlikdə sosial-iqtisadi inkişafa güclü təsir alətlərini təşkil edir. Bu baxımdan makroiqtisadi siyasətin bütün elementlərinin, ilk növbədə fiskal və pul-kredit siyasətinin istiqamətlərinin və məqsədlərinin uzlaşdırılması onun səmərəliliyinin artırılmasının mühüm şərtidir. Əslində fiskal və pul siyasətinin son məqsədi nə qiymət sabitliyi, nə milli valyutanın sabitliyi, nə də kəsirsiz büdcə olmamalıdır. Bu parametrlər aralıq və ya instrumental məqsədlər təşkil edir. Fiskal və pul siyasətinin strateji məqsədi makroiqtisadi siyasətin ümumi məqsədi ilə müəyyən edilir -ictimai rifahın maksimuma çatdırılması, dayanıqlı sosial-iqtisadi inkişafın təmin edilməsi, cəmiyyətin həyat səviyyəsinin və keyfiyyətinin yüksəldilməsi.

Mövcud tədqiqatlar arasında fiskal və pul-kredit siyasətinin qarşılıqlı əlaqəsinin öyrənilməsinə nə həsr edilən nəzəriyyələri təxminən iki böyük qrupa bölmək olar.

Birinci qrup tədqiqatlar fiskal və monetar alətlərin fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi əsasında buraxılış və inflyasiya arasında seçim problemini nəzərdən keçirir. Bu yanaşma rus tədqiqatçıları tərəfindən [1] müəyyən qədər ətraflı nəzərdən keçirilmişdir ki, burada stabilləşdirmə fondu olan ixrac

yönlümlü iqtisadiyyata uyğunlaşdırılmış nəzəri oyun modeli qurulmuşdu. Burada Kurno və Stackelberg-ə görə fiskal və pul siyasətinin qarşılıqlı əlaqəsini araşdıran müəlliflər belə qənaətə gəldilər ki, Kurnoya görə qarşılıqlı əlaqə yüksək inflyasiyanın səviyyəsinə və istehsalın əhəmiyyətli dərəcədə dəyişməsinə görə səmərəsizdir. Nəticədə bu, cəmiyyətin böyük itkilərinə səbəb olur. Stackelberg-ə görə, ən kiçik sosial itkilər lider hökumətlə qarşılıqlı əlaqə zamanı əldə edilir. Fiskal və monetar alətlər arasında qarşılıqlı əlaqənin modelləşdirilməsinə nəzəri -oyun yanaşmaları [2, 3, 4] əsərlərində nəzərdən keçirilir.

İkinci qrup tədqiqatlar dövlət borcunun davamlılığı və inflyasiya tempi problemlərini araşdırır. Bu əsərlərdə fiskal orqanların fəaliyyətinin inflyasiyaya təsiri öyrənilir, başqa sözlə desək, inflyasiyanın təkcə monetar hadisə deyil, həm də fiskal hadisə olduğu göstərilir. Sonralar bu tendensiya qiymətlərin fiskal nəzəriyyəsi adlanırdı. Fiskal siyasətin cari qiymət səviyyəsinə təsir mexanizmi [5], əsərlərində ətraflı nəzərdən keçirilmişdir. Müəlliflər qeyd ediblər ki, dövlət borcunun müəyyən vaxtda artırılması yolu ilə cari büdcə kəsirinin daimi maliyyələşdirilməsi pul emissiyasına gətirib çıxaracaq ki, bu da Mərkəzi Bankın müəyyən addımlar atacağı təqdirdə, indiki vaxtda artıq inflyasiyanın artmasına səbəb ola bilər. Qiymətlərin fiskal nəzəriyyəsi üzrə fundamental tədqiqatlara [6, 7, 8, 9, 10] əsərləri aid etmək olar. Bu nəzəriyyə monetarist yanaşmaya ziddir, onun mahiyyətini M.Fridman məşhur aforizmində "inflyasiya həmişə və hər yerdə monetar hadisədir" qeyd etmişdir. Ümumi qiymət səviyyəsinin dinamikasını təsvir edən müasir makroiqtisadi modellər həm pul-kredit siyasətinin, həm də fiskal siyasətin inflyasiya dərəcələrinə təsirini nəzərə alır [11]. Dövlət borcunun davamlılığı və inflyasiyanın tempi problemi iki istiqamətdə nəzərdən keçirilir. Birinci istiqamət çərçivəsində dövlət büdcəsi kəsirinin ölçüsü ilə inflyasiyanın sürəti arasındakı əlaqə birbaşa təhlil edilir.

Klassik nəzəriyyədən Sargent və Wallace [5, 8, 9, 10], Bruno-Fischer [12] modellərini ayırd etmək olar. İkinci istiqamət monetar və fiskal alətlərin aktiv və passiv davranışlarına aiddir. Ədəbiyyatda bu istiqamətin başlanğıc nöqtəsi Erik Liperin əsəri hesab olunur [6]. Müəllif göstərir ki, dövlət borcunun və inflyasiyanın sabit səviyyəsinə yalnız aktiv və passiv siyasətin kombinasiyası ilə nail olmaq olar: bir siyasətin fəaliyyəti aktiv, digərininki isə passiv olmalıdır. Leeper öz işində hakimiyyətin hərəkətlərini məqsədlərinə çatmaq yolunda heç bir şəkildə məhdudlaşdırılmıqdakı "aktiv" kimi xarakterizə edir. Hakimiyyət üçün bir məhdudiyyət olaraq, Leeper dövlət borcunu göstərir. Bu baxımdan, əgər hökumət dövlət borcunun həcmi ilə maraqlanırsa, o zaman bu cür davranış passiv olacaq, çünki hökumətin istənilən hərəkəti dövlət borcunun sabitləşdirilməsi zərurəti ilə məhdudlaşacaq. Hökumət fiskal siyasət apararkən dövlət borcunun artan əhəmiyyətinə reaksiya verməyə, məsələn, vergiləri artırırsa və ya dövlət xərclərini azaltarsa, fiskal orqanların davranışı aktiv hesab ediləcək. Woodford öz işində [9] dövlət borcuna münasibətdə fiskal orqanların davranışını xarakterizə etmək üçün fərqli bir tərifdən istifadə edir: onun terminologiyasında passiv siyasət rikardiyan ekvivalentlik vəziyyətinə uyğundur, aktiv rejimdə isə rikardiyan ekvivalentliyi həyata keçiriləməyəcək. Əgər Mərkəzi Bank yalnız inflyasiya ilə maraqlanır və dövlət borcunun həcmi və dinamikasını nəzərə almırsa, bu davranış aktiv adlanır. Inflyasiyanın gözlənilən artımına cavab olaraq inflyasiyanın hədəflənməsi rejimindən istifadə edildiyi halda, Mərkəzi Bank nominal faiz dərəcəsini elə artırmalıdır ki, real məzənnə yüksəlsin. Bununla belə, monetar tənzimləyicinin məqsədə çatmaqda fəaliyyəti dövlət büdcəsinin kəsirini borcun artırılması hesabına maliyyələşdirən, dəyərinin sabitləşməsinə əhəmiyyət verməyən hökumətin aktiv fəaliyyəti ilə məhdudlaşdırıla bilər. Belə bir şəraitdə Mərkəzi Bankın faiz dərəcəsini artırması dövlət borcuna xidmət xərclərinin kəskin artmasına və inflyasiyaya daha da təzyiq göstərə bilər. Leeperə görə [11], aktiv fiskal siyasət şəraitində monetar tənzimləyicinin passiv pul siyasəti aparmaqla faiz dərəcəsini dəyişməz qoyması daha məsləhətlidir.

Digər müəlliflər pul siyasəti və fiskal siyasət üçün tənliyi ekonometrik olaraq qiymətləndirirlər. Eyni zamanda, hakimiyyət orqanlarının aktiv / passiv davranışının tərfi əmsallar baxımından müəyyən edilir. Mərkəzi bankın davranışı üçün Teylor qaydasından istifadə olunur:

$$\dot{I}_t = a_0 + a_1(\pi_t - \pi^*) + a_2(y_t - y_t^*) \quad (1)$$

Burada $\dot{I}_t$ - nominal faiz dərəcəsi (mərkəzi bank aləti); π_t - inflyasiya nisbəti; π^* - inflyasiya hədəfi; $(y_t - y_t^*)$ - faktiki buraxılışın potensial səviyyədən kənarlaşmasıdır. Əgər $\alpha \geq 1$ olarsa, əmsallar baxımından pul siyasəti aktiv xarakterizə olunur, $\alpha < 1$ olarsa, onda pul-kredit siyasəti passiv olur.

Fiskal orqanların fəaliyyətləri aşağıdakı tənliklə təsvir olunur:

$$\tau_t = y_0 + y_1 b_{t-1} + y_2 y_t + y_3 g_t + \varepsilon_t \quad (2)$$

Burada τ_t - ÜDM-in %-lə vergi gəlirləri; b_{t-1} - ÜDM -də %-lə dövlət borcunun əvvəlki dövrdə məbləği; y_t - buraxılışda boşluq; g_t - ÜDM -də %-lə dövlət xərcləri; ε_t - xəta. Əgər $y_1 > 0$ olarsa, onda fiskal qurumların fəaliyyəti passiv xarakterizə olunur, belə ki, dövlət borcunun artması ilə vergilər artır. Əgər $y_1 \leq 0$ olarsa, fiskal qurumların fəaliyyəti aktiv xarakterizə olunur, belə ki, onların fəaliyyəti dövlət borcunun həcmi ilə məhdudlaşmır.

Monetar və fiskal orqanların davranışlarının birləşməsinə əsaslanaraq iqtisadiyyatdakı vəziyyətlərin təsnifatı [13] belə təklif edilmişdir (Cədvəl 1).

Cədvəl

Fiskal və pul siyasətinin qarşılıqlı əlaqəsinin təsnifatı

Qarşılıqlı təsir vəziyyətləri		Monetar siyasət	
		Aktiv	Passiv
Fiskal siyasət	Aktiv	Qeyri-sabitlik	Fiskal pul nəzəriyyəsi
	Passiv	Rikardian ekvivalentliyi	Qeyri-müəyyənlik

Mənbə: [15]

Pul siyasətinin passiv, fiskal siyasətin isə aktiv olduğu vəziyyəti müəlliflər qiymətlərin fiskal nəzəriyyəsi adlandırırlar. Hakimiyyət orqanlarının bu cür hərəkətləri ilə genişlənən fiskal siyasət (2-ci tənlikdən $\gamma_1 \leq 0$) inflyasiya səviyyəsinə təzyiq göstərir, mərkəzi bank isə reaksiya verməyə məcbur olur və inflyasiyanın artımını Teylor prinsipi ilə ($\alpha_1 \geq 1$ deyil, 1-ci tənlikdən $\alpha_1 < 1$) tənzimlənmir. Pul siyasətinin aktiv, fiskal siyasətin isə passiv olduğu bir vəziyyəti, müəlliflər Rikardian ekvivalentliyi adlandırırlar: dövlət borcunun sabitləşməsinin qayğısına qalan hökumət tərəfindən dövlət büdcəsi kəsinin maliyyələşdirilməsi üsulu iqtisadi agentlərin istehlak həcmi ilə qərarlarına və nəticədə inflyasiyanın sürətinə təsir göstərmir.

Belə bir şəraitdə inflyasiya səviyyəsinə tamamilə Mərkəzi Bank nəzarət edir. Pul siyasəti və fiskal siyasətin aktiv olduğu vəziyyət qeyri-sabit vəziyyətlə xarakterizə olunur: mövcud nəzəriyyələrə görə, bu halda inflyasiyanın partlayıcı artımı müşahidə edilməlidir.

2. Fiskal və monetar orqanların aktiv və passiv davranışı

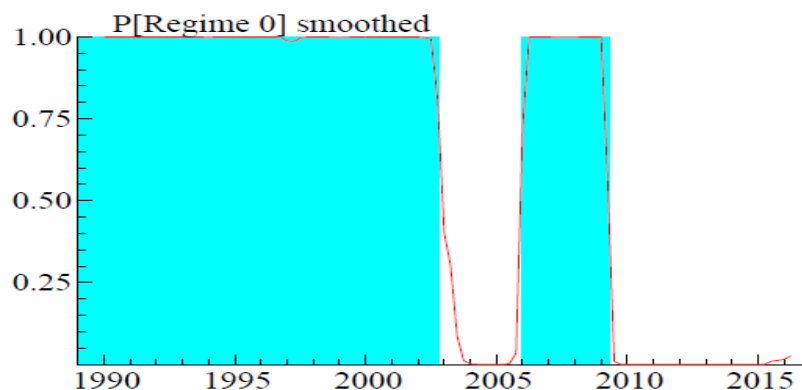
Pul və fiskal siyasətin qarşılıqlı təsirinin təhlilinə həsr olunmuş müasir ekonometrik tədqiqatlarda Markov rejiminə keçid modelindən istifadə edilir. Bir sıra tədqiqatların müəllifləri [15], [13] müəyyən edirlər ki, hakimiyyət orqanlarının davranışı zamanla dəyişə bilər, məsələn, böhran dövründə və ya hər hansı bir sarsıntıının təsiri altında (müharibə və sülh zamanı). Beləliklə, xətti modelin (zamanla dəyişiklikləri nəzərə almadan) qiymətləndirilməsi yanlış nəticələrə gətirib çıxara bilər. Ekonometrik tədqiqatlarda monetar qayda kimi Teylor tənliyindən (dəyişiklik edilmiş və ya standart), fiskal qayda kimi isə məqalədə təklif olunan tənlikdən istifadə edilmişdir. [13]. Nəzərdən keçir

rilən tədqiqatlar fiskal və pul siyasəti rejimlərinin zamanla dəyişdiyi fərziyyəsini təsdiqlədi. Onlar aktiv və passiv fiskal və pul siyasəti rejimlərinin dövrlərini müəyyən etməyə nail olublar. Lakin qeyd etmək lazımdır ki, bu əsərlərdə əldə edilən nəticələr nəzəri modellərin gəldiyi nəticələrlə ziddiyyət təşkil edir. Xüsusilə, hər iki siyasət aktiv rejimdədirsə, o zaman nəzəri modellərin proqnozlarına görə, inflyasiya partlayıcı sürətlə artmalıdır. Lakin bu nəticə faktiki məlumatlarla təsdiqlənmir. Bəzi tədqiqatçılar [15] müəyyən etmişlər ki, 1999-2002-ci illərdə Polşada pul və fiskal siyasət fəal idilər. Bununla belə, bu müddət ərzində faktiki inflyasiya səviyyəsi 10%-dən 2%-ə qədər azalmışdır, bu isə nəzəri modellərin nəticələrinə ziddir. Nümunə olaraq Yeni Zelandiyadan istifadə edərək Markovun keçid modellərindən istifadə edərək aktiv/passiv siyasət rejimlərini tarixə salmağa çalışaq. Bu ölkənin seçimi Yeni Zelandiyanın Ehtiyat Bankının 1990-cı ildə inflyasiya hədəflənməsinə keçid etməsi ilə bağlıdır. Buna görə də istifadə olunan yanaşmanı həyata keçirmək üçün kifayət qədər əhəmiyyətli miqdarda məlumat mövcuddur. 1990-cı ilin əvvəlində inflyasiyanın səviyyəsi kifayət qədər sürətlə 7,62%-dən enərək 1%-dən aşağı düşmüş və bütün dövr ərzində nisbətən sabit qalmışdır.

Rüblük məlumatlar əsasında 1990-2016-cı illər ərzində pul siyasətinin davranışının ekono-metrik təhlili aparılmışdır. Tənlik (3) aşağıdakı kimi müəyyən edilmişdi:

$$\hat{\pi}_t = \alpha_0(s_t) + \alpha_1(s_t)\pi_t + \alpha_2(s_t)\pi_t + \alpha_3(s_t)ex_t + \varepsilon_t \quad (3)$$

Burada $\hat{\pi}_t$ - banklararası bazarda nominal faiz dərəcəsi; π_t - inflyasiya səviyyəsi əvvəlki dövrlə müqayisədə; π_t - faktiki buraxılışın potensialdan kənarlaşması (potensial səviyyə Hodrick-Prescott filtrindən istifadə etməklə müəyyən edilmişdir); ex_t - real məzənnənin öz trend dəyərindən kənara çıxması (trend Hodrick-Prescott filtrindən istifadə etməklə seçilmişdir); ε_t - xəta; s_t - iki rejimdə ola bilən müşahidə olunmayan dəyişənlərin vəziyyəti. Şəkil 1 “0” rejimi üçün hamarlanmış ehtimalı göstərir.

Şəkil 1. 0 rejimi üçün hamarlanmış ehtimal

Qeyd: “0” rejiminin sahəsi rəngli, “1” - rejimi isə ağ rənglə göstərilir.

Mənbə:[3]

Beləliklə, 0 rejimi Ehtiyat Bankının inflyasiyanı artırmaq qərarına sərt reaksiya ilə xarakterizə olunur. 1-ci rejimdə inflyasiyadan öncə əmsal azalır (bu rejimdə Teylor prinsipi yerinə yetirilmir) və məhsul buraxılışından əvvəlki əmsal 5% səviyyəsində və müsbət olur. Bu o deməkdir ki, inflyasiya ilə yanaşı, monetar tənzimləyicinin hasilatı saxlamaq üçün daha bir məqsədi var.

Ona görə də deyə bilərik ki, 1-ci rejimdə pul siyasəti nəzəri modellərə uyğun olaraq passiv vəziyyətdə idi. Beləliklə, biz belə nəticəyə gəlirik ki, Yeni Zelandiyanın Ehtiyat Bankı 2003-cü ildən

2005-ci ilə qədər və 2009-cu ilin ortalarından indiki vaxta qədər inflyasiyadan daha çox məhsula diqqət yetirir.

Yeni Zelandiyada inflyasiya dinamikası partlayıcı olmadığından, nəzəri modellərin nəticələri-nə əsasən, aktiv pul siyasəti dövrü (rejim 0) (1990–2002 və 2006:1–2009:2) fiskal orqanların passiv davranışı ilə dövlət borcunun sabitləşməsi məqsədilə üst-üstə düşməlidir.

YEKUN NƏTİCƏ

Məqalədə fiskal və monetar siyasətin qarşılıqlı əlaqəsinin əsas aspektləri araşdırılmışdır: is-tehsal həcmi ilə inflyasiya arasında kompromis seçim problemi, dövlət borcunun sabitliyi və inflyasiya səviyyəsi. Əksər empirik tədqiqatların nəticələri inflyasiyanın hədəflənməsi rejiminə keçidin maliyyə intizamına əhəmiyyətli müsbət təsirini təsdiqləyir. Fiskal və pul siyasətinin qarşılıqlı təsirini nəzərə alan müasir nəzəri modellərin müəllifləri belə qənaətə gəlirlər ki, inflyasiyanın səviyyəsini və dövlət borcunun dinamikasını sabitləşdirmək üçün Mərkəzi Bank tərəfindən aktiv siyasət rejiminə ehtiyac var.

Markovun rejimlərin dəyişdirilməsi modelindən istifadə edərək dövlət iqtisadi siyasətinin aktiv və passiv rejimi dövrlərini fərqləndirən empirik tədqiqatlar nəzərdən keçirilmişdir.

Markovun keçid rejimi olan modellərə əsaslanaraq Yeni Zelandiyanın Ehtiyat Bankının pul siyasəti rejimlərinin ekonometrik təhlili aparılmışdır. Pul siyasəti 1990-2002-ci illərdə və 2006-cı ildən 2009-cu ilin ortalarına qədər aktiv olmuşdur. Yeni Zelandiya Bankının pul siyasəti üçün passiv rejim 2003-cü ildən 2006-cı ilə qədər və 2009-cu ilin üçüncü rübündən hazırədək xarakterik olmuşdur.

ƏDƏBİYYAT

1. Пекарский С.Э., Атаманчук М.А., and Мерзляков С.А. Стратегическое взаимодействие фискальной и монетарной политики в экспортно ориентированной экономике // Деньги и кредит. – 2010.
2. Dixit A., Lambertini L. Monetary–fiscal policy interactions and commitment versus discretion in a monetary union // European Economic Review. – 2001. – № 4. – p. 977-987.
3. Dixit, A., Lambertini L. Interactions of commitment and discretion in monetary and fiscal policies // The American Economic Review. – 2003. – № 5. – p. 1522-1542.
4. Dixit A., Lambertini L. Symbiosis of monetary and fiscal policies in a monetary union // Journal of International Economics. – 2003. – № 2. – p. 235-247.
5. Sargent T., Wallace N. Some unpleasant monetarist arithmetic // Federal Reserve Bank of Minneapolis Quarterly Review. – 1981. – № 5. – p. 1-17.
6. Leeper E.M. Equilibria under ‘active’ and ‘passive’ monetary and fiscal policies // Journal of monetary Economics. – 1991. – № 1. – p. 129-147.
7. Sims C. A simple model for study of the determination of the price level and the interaction of monetary and fiscal policy // Economic theory. – 1994. – № 3. – p. 381-399.
8. Woodford M. Monetary policy and price level determinacy in a cash-in-advance economy // Economic theory. – 1994. – № 3. – p. 345-380.
9. Woodford M. Price-level determinacy without control of a monetary aggregate // Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy. -North-Holland. – 1995. – p. 1-46.
10. Woodford M. Fiscal Requirements for Price Stability // Journal of Money, Credit, and Banking. – 2001. – № 3. – p. 669-728.
11. Leeper E and Leith C, \” Understanding inflation as a joint monetary-fiscal phenomenon,\” National Bureau of Economic Research, -Working Paper w21867, -2016
12. Bruno M., Fischer S. Seigniorage, operating rules and the high inflation trap 1990

13. Davig T., Leeper E.M. Fluctuating macro policies and the fiscal theory // NBER Macroeconomics Annual. – 2006. – p. 247-316.
14. Davig T., Leeper E.M. Monetary–fiscal policy interactions and fiscal stimulus // European Economic Review. – 2011. – № 2. – p. 211-227.
15. Cevik E.I., Dibooglu S., and Kutan A.M. Monetary and fiscal policy interactions: Evidence from emerging European economies // Journal of Comparative Economics. – 2014. – №4. – p. 1079-1091.
16. Barro R., Gordon D. Rules, Discretion and Reputation in a Model of Monetary Policy // Journal of Monetary Economics. -1983. -№ 12 (1).- P. 101 – 121.
17. Persson T., Tabellini G. Designing Institutions for Monetary Stability, in T. Persson and G. Tabellini (eds),-Monetary and Fiscal Policy. Vol. 1: Credibility. Cambridge.-1994. MA: -MIT Press.- P. 279–310.
18. Svensson L. Optimal Inflation Targets, Conservative Central Banks and Linear Inflation Contracts // The American Economic Review. -1997. -№ 85 (1).-P. 356–361.
19. Melitz J. Some Cross-Country Evidence about Debt, Deficits, and the Behavior of Monetary and Fiscal Authorities // CERP Discussion Paper.- 1997. -№ 1653. -P.234–242.
20. Muscatelli A., Tirelli P. Analyzing the Interaction of Monetary and Fiscal Policy: Does Fiscal Policy Play a Valuable Role in Stabilisation // CESifo Economic Studies. -2005. -№ 4. -P. 549 – 585.
21. Beetsma R., Bovenberg L. Designing Fiscal and Monetary Institutions in a Second-Best World // European Journal of Political Economy. 1997. № 13. P. 53 – 79.
22. Drazen A. Political Economy in Macroeconomics. Princeton University Press: -Princeton. - 2000.-P. 234–245.

RESEARCH METHODS OF THE RELATIONSHIP OF MONETARY AND FISCAL POLICY

M.T. Mammadzadeh

The transition to inflation targeting policy implies the responsibility of the Central Bank for the dynamics of the general level of prices. However, the government's fiscal policy may make it difficult for the central bank to achieve inflation targeting. In connection with this research, the relationship between money and credit and fiscal policy is an important practical task. The article presents a review of the main approaches to modeling the interaction of fiscal and monetary policy as in theoretical, as well as in empirical research: the problem of choosing between the rate of inflow, the rate of production and the rate of inflation. , etc. It is noted that the fiscal and monetary policies together form powerful tools of influence on socio-economic development. In this regard, reconciliation of all elements of the macroeconomic policy, primarily the directions and goals of the fiscal and monetary policy, is an important condition for increasing its efficiency. The article shows that the final goal of the fiscal and monetary policy should not be price stability, nor the stability of the national currency, nor a deficit-free budget. These parameters constitute intermediate or instrumental goals. The strategic goal of fiscal and monetary policy is the general goal of macroeconomic policy - maximizing public welfare, ensuring sustainable socio-economic development, and raising the standard of living and quality of society.

Keywords: *finance, budget deficit, inflation, active monetary policy, passive monetary policy, transition model Markov.*

МЕТОДЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ВЗАИМОСВЯЗИ ДЕНЕЖНО-КРЕДИТНОЙ И ФИСКАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ

М.Т. Мамедзаде

Переход к политике таргетирования инфляции предполагает ответственность ЦБ за динамику общего уровня цен. Однако налогово-бюджетная политика правительства может затруднить достижение центральным банком целевого показателя инфляции. В связи с этим исследование взаимосвязи денежно-кредитной и фискальной политики является важной практической задачей. В статье представлен обзор основных подходов к моделированию взаимодействия фискальной и денежно-кредитной политики как в теоретических, так и в эмпирических исследованиях: проблема выбора между производством и инфляцией, устойчивость государственного долга и инфляции, переход денежно-кредитной политики от активов к пассивам, и т.д. Отмечается, что фискальная и денежно-кредитная политика в совокупности образуют мощные инструменты воздействия на социально-экономическое развитие. В связи с этим согласование всех элементов макроэкономической политики, прежде всего направлений и целей фискальной и денежно-кредитной политики, является важным условием повышения ее эффективности. В статье показано, что конечной целью фискальной и денежно-кредитной политики не должны быть ни ценовая стабильность, ни стабильность национальной валюты, ни бездефицитный бюджет. Эти параметры представляют промежуточные или инструментальные цели. Стратегической целью фискальной и денежно-кредитной политики является общая цель макроэкономической политики - максимизация общественного благосостояния, обеспечение устойчивого социально-экономического развития, повышение уровня и качества жизни общества.

Ключевые слова: финансы, бюджетный дефицит, инфляция, активная денежно-кредитная политика, пассивная денежно-кредитная политика, переходная модель Маркова